

Sondaj privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației, noiembrie 2011

Sinteză

Standardele de creditare¹ au fost relaxate de către bănci în T3/2011 pentru sectorul populației, dar au rămas neschimbate în cazul companiilor nefinanciare. Termenii creditării au înregistrat modificări de amploare redusă pentru sectorul companiilor (preponderent în sensul înăspririi), în timp ce pentru creditele de consum s-au relaxat. Cererea de credite a populației a avut o evoluție mixtă, crescând marginal în cazul creditelor pentru achiziția de locuințe și terenuri și diminuându-se pentru creditele de consum. Cererea de finanțare a companiilor s-a menținut în teritoriul pozitiv, dar cu semnale de temperare.

A. Sectorul companiilor nefinanciare

- **Standardele de creditare** au fost menținute neschimbate în T3/2011, dar instituțiile de credit anticipează o înăsprire pentru T4/2011.
- **Termenii creditării** au înregistrat o înăsprire, prin solicitarea de prime de risc adiționale și prin introducerea unor clauze contractuale mai restrictive.
- **Cererea de credite** s-a menținut în teritoriul pozitiv în T3/2011 (pentru cel de-al patrulea trimestru consecutiv), dar băncile prognozează diminuări în T4/2011. Creditele nou acordate în T3/2011 au vizat majoritar companiile de mari dimensiuni (corporațiile).
- **Riscurile asociate** companiilor din sectoarele imobiliar, construcții și intermediere financiară au fost în creștere în T3/2011.

B. Sectorul populației

- **Standardele de creditare** s-au relaxat în T3/2011, atât pentru creditele privind achiziția de locuințe și terenuri, cât și în cazul creditelor de consum, însă cu o amplitudine mai ridicată în cazul acestora din urmă. O schimbare semnificativă a intervenit la nivelul anticipărilor băncilor, acestea așteptând pe termen scurt înăsprirea standardelor de creditare pentru ambele tipuri de credite.
- **Termenii creditării** au avut o evoluție mixtă, dar opusă celei înregistrate în T2/2011: au fost menținuți constanți în cazul creditelor ipotecare, în timp ce pentru creditele de consum au fost relaxați (prin diminuarea spread-ului față de ROBOR 1M și a costurilor aferente creditării, altele decât cele cu dobânzile).
- **Cererea de credite** a crescut marginal pentru creditele ipotecare și a scăzut ușor pentru cele de consum. Băncile și-au ajustat așteptările, prevăzând pentru T4/2011 o contracție semnificativă a cererii pentru creditele de consum și o majorare ușoară în cazul creditelor pentru achiziția de locuințe și terenuri.

¹A se vedea Anexa pentru aspecte legate de caracteristicile și terminologia sondajului. Aprecierile privind standardele și termenii creditării, cererea de credit sau riscurile asociate creditării sunt realizate prin prisma soldului conjunctural, care se calculează pe baza răspunsurilor băncilor în aceste privințe (pentru detalii a se vedea Anexa).

A. Creditarea companiilor nefinanciare

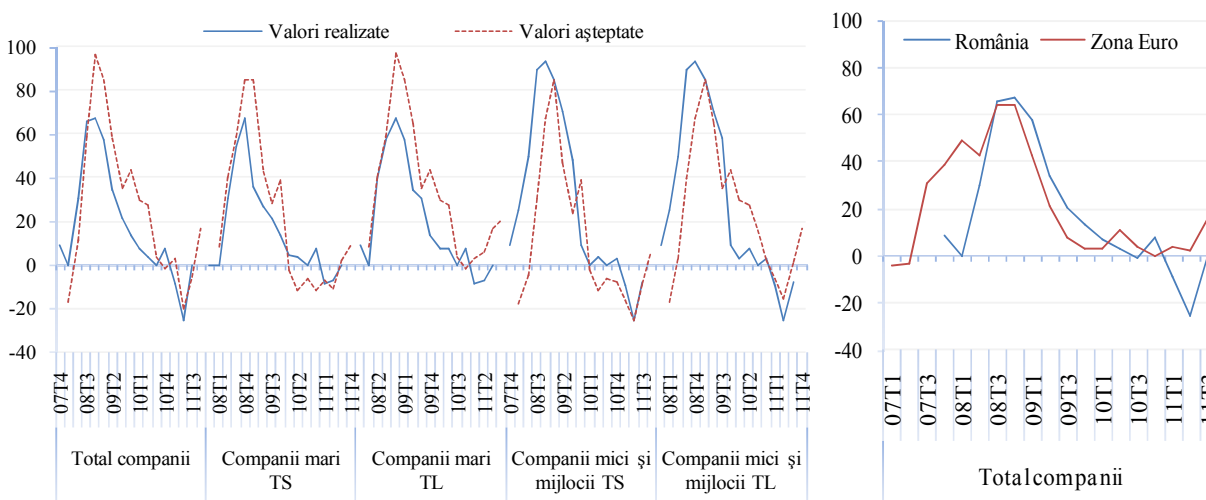
A1. Standardele de creditare

La nivel agregat, standardele de creditare au fost menținute neschimbate în T3/2011, deși o proporție marginală a băncilor estima anterior o continuare a relaxărilor (Grafic 1). Tendința de relaxare pare a se fi încheiat, instituțiile de credit prognozând o înăsprire a standardelor în T4/2011.

În structură, băncile au apelat la relaxarea standardelor de creditare numai în cazul IMM, însă modificările au fost de o amploare scăzută. Băncile previzionează înăsprirea standardelor și pentru T4/2011, cu o amploare mai ridicată pentru finanțările pe termen lung, indiferent de dimensiunea companiilor.

Decalajul dintre instituțiile de credit locale și cele din zona euro s-a amplificat în T3/2011 (Grafic 1), acestea din urmă manifestând un nivel de aversiune la risc mai ridicat și apelând la o nouă înăsprire a standardelor de creditare. Băncile (în procent net sub 20 la sută) au luat aceste măsuri indiferent de dimensiunea companiilor.

Grafic 1- Modificări ale standardelor de creditare (procent net (%))

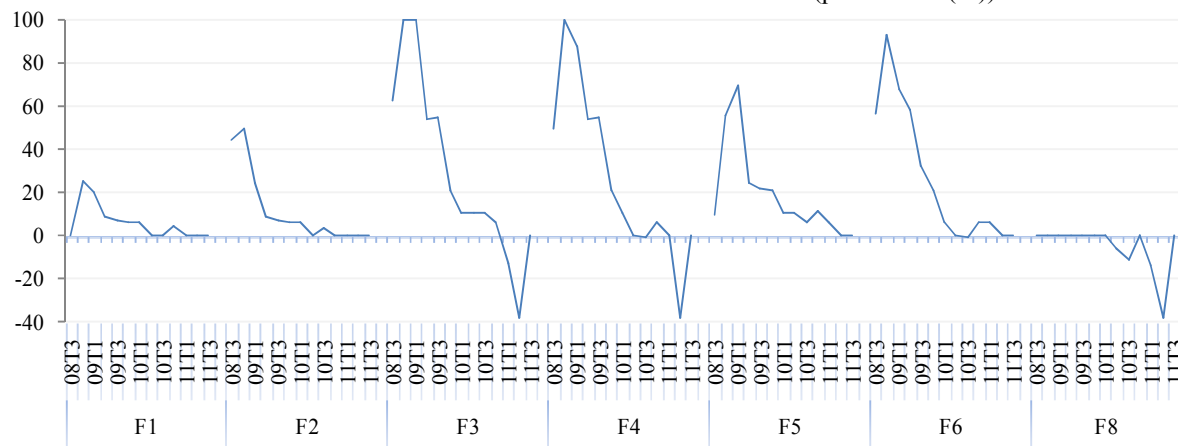

Sursa: BCE, *The Euro Area Bank Lending Survey*, octombrie 2011

Notă: - valorile pozitive ale procentului net indică o înăsprire a standardelor de creditare
- valorile așteptate privesc atât standardele de creditare, cât și termenii creditării

Modificarea așteptărilor băncilor cu privire la situația economică generală, a percepțiilor vis-à-vis de riscul asociat industriei în care activează companiile și presiunea concurenței din sectorul bancar sunt factorii principali care au condus la întreruperea ciclului de relaxări ale standardelor de creditare în T3/2011 (Grafic 2).

Grafic 2- Factorii care au contribuit la modificarea standardelor de creditare (procent net (%))

F1	Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii	F7	Riscul asociat unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor (doar pentru creditele garantate cu ipotecă asupra imobilelor comerciale)
F2	Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR	F8	Presiunea concurenței din sectorul bancar
F3	Așteptările privind situația economică generală	F9	Presiunea concurenței din sectorul nebancar
F4	Riscul asociat industriei în care activează compania	F10	Concurența cu alte surse de finanțare (piața de capital și acționariat etc.)
F5	Modificarea ponderii creditelor neperformante în portofoliul băncii	F11	Alți factori
F6	Riscul asociat colateralului/garanției solicitate		

Notă: - valorile pozitive ale procentului net indică o înăsprire a standardelor de creditare
 - factorii F7, F9, F10 și F11 nu au suferit schimbări

A2. Termenii creditării

Aversiunea la risc a băncilor se menține ridicată, acestea apelând și în T3/2011 la solicitarea unor prime de risc mai mari, dar și la introducerea de clauze contractuale mai stricte (Grafic 3). Sub 10 la sută din bănci (în procent net) au operat o diminuare a spread-ului ratei medii de dobândă față de ROBOR 1M.

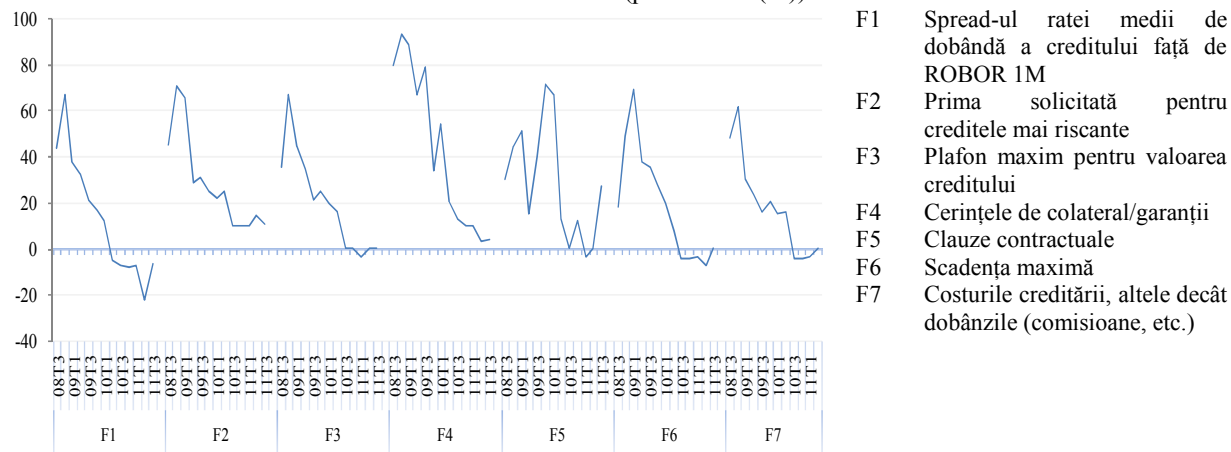
Conform raportării băncilor, nivelul LTV² (*loan to value*) pentru creditele aflate în portofoliu la T3/2011 și care sunt garantate exclusiv cu ipotecă s-a diminuat marginal, situându-se la 76 la sută. În cazul creditelor nou acordate în T3/2011, nivelul indicatorului a înregistrat o ușoară creștere comparativ cu trimestrul precedent (la 71.8 la sută, față de 69 la sută anterior).

Estimarea pentru pierderea în caz de nerambursare (LGD³) aferentă creditelor care au intrat în starea de nerambursare⁴ a fost circa 35 la sută în T3/2011.

² Datele referitoare la nivelul LTV trebuie interpretate cu prudență, având în vedere eșantionul posibil mai redus de credite garantate exclusiv cu active imobiliare pentru care este calculat acest indicator.

³ Informația despre LGD pentru creditele acordate atât companiilor, cât și populației, trebuie interpretată cu prudență, având în vedere: (i) seria scurtă de date disponibile la bănci pentru a cuantifica acest indicator, (ii) metodologiile băncilor în curs de dezvoltare pentru calcularea LGD și (iii) problemele inerente primelor raportări ale indicatorului.

Grafic 3- Modificarea termenilor contractelor de creditare (procent net (%))

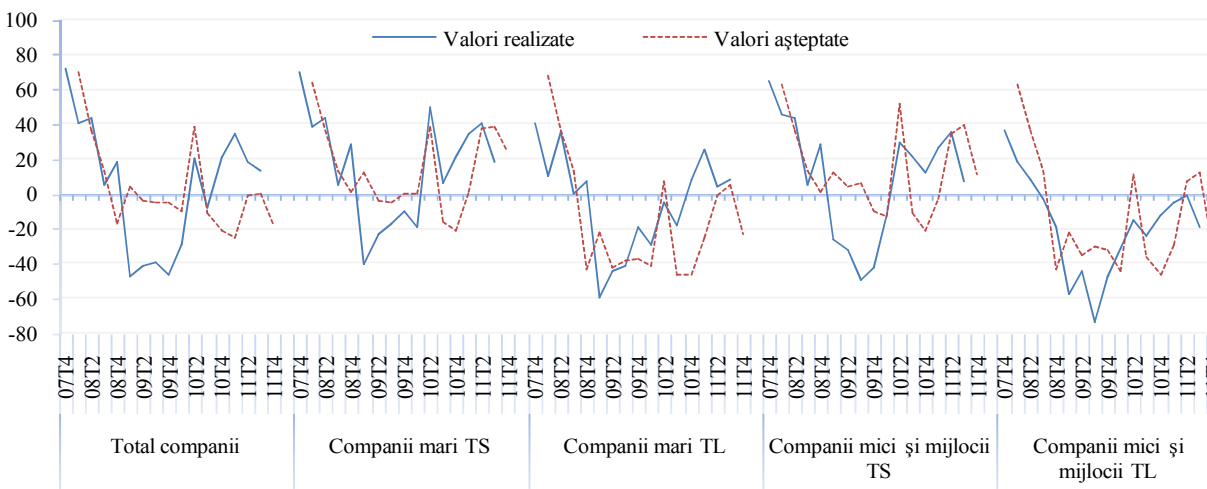

Notă: valorile pozitive ale procentului net indică o înăsprire a termenilor de creditare

A3. Cererea de credite

La nivel agregat, cererea de credite a companiilor nefinanciare s-a menținut în teritoriul pozitiv în T3/2011, marcând patru trimestre de creșteri consecutive (Grafic 4). Amploarea cererilor a fost în scădere, iar băncile anticipează o diminuare a acestora și pentru T4/2011.

Grafic 4- Dinamica cererii de credite (procent net (%))

Notă: valorile pozitive ale procentului net indică o creștere a cererii de credite

În structură, necesitatea de finanțare provine preponderent din sectorul corporațiilor și se referă la creditele pe termen scurt (peste 60 la sută din creditele nou acordate în T3/2011). Conform băncilor⁵, creditele nou acordate în T3/2011 au vizat majoritar corporațiile (peste 95 la sută).

⁴ Starea de nerambursare este definită conform Regulamentului BNR nr. 15/2006.

⁵ Datele trebuie interpretate cu prudență reprezentând situația aferentă a numai 7 bănci din sistem, care cumulează 50 la sută din expunerile pe sectorul companiilor nefinanciare.

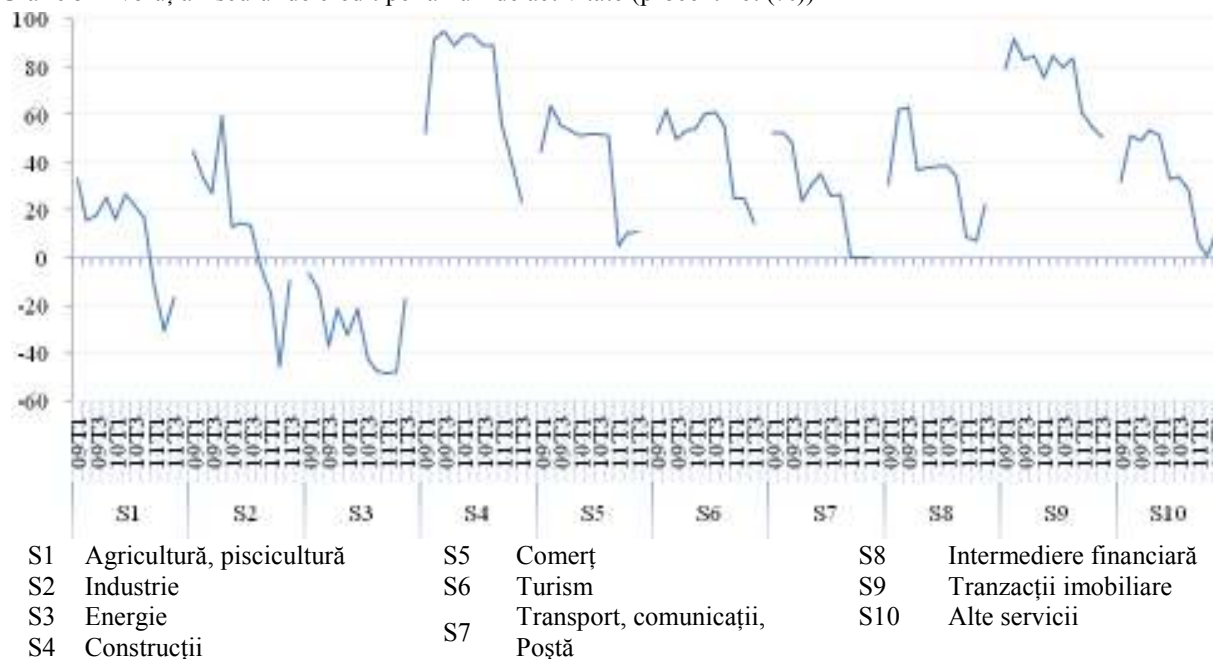
Pentru sectorul IMM, cererea de credite pe termen scurt a crescut, dar cu amploare redusă (sub 10 la sută în procent net la nivelul sectorului bancar), în timp ce nevoile de finanțare pe termen lung s-au menținut în teritoriul negativ. Potrivit băncilor, IMM-urile au solicitat de regulă credite pe termen scurt în lei (circa 70 la sută din total), în timp ce structura creditelor pe termen lung este proporționată egal între moneda locală și euro. Procesul de refinanțare are o contribuție ne semnificativă în cazul sectorului companiilor nefinanciare.

Potrivit băncilor, pentru T4/2011 se anticipează o creștere a cererilor de credite pe termen scurt și o diminuare a celor pe termen lung, pentru ambele categorii de debitori.

A4. Evoluții ale riscului de credit asociat creditării companiilor nefinanciare

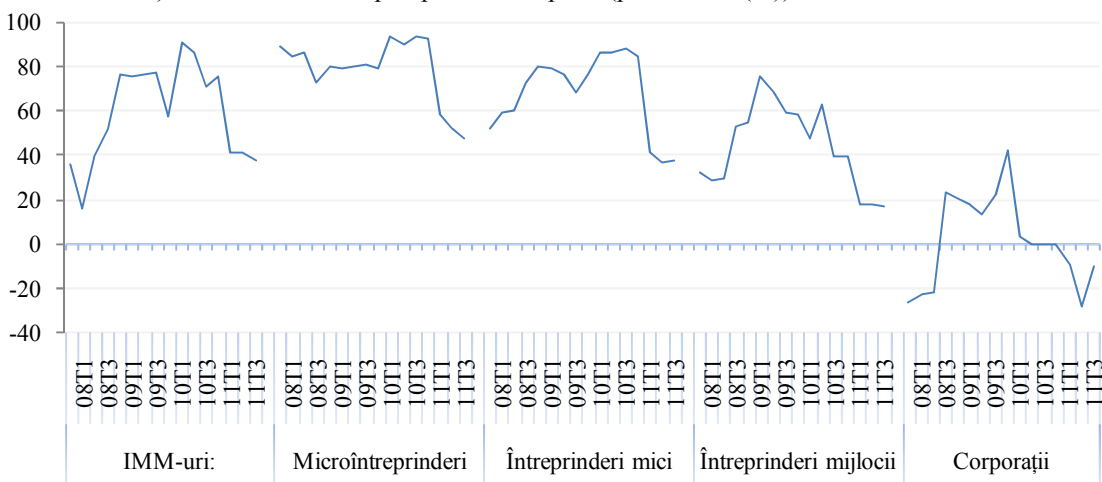
Conform băncilor, riscul de credit pentru companiile care activează în sectoarele energie, agricultură și industrie este în scădere. Pe de altă parte, sectoarele imobiliar, construcții și intermediere financiară, cauzează în continuare presiuni asupra sectorului bancar (Grafic 5).

Grafic 5- Evoluția riscului de credit pe ramuri de activitate (procent net (%))

În funcție de dimensiunea companiei, microîntreprinderile sunt în continuare identificate de majoritatea instituțiilor de credit (în procent net de circa 50 la sută) ca având cel mai ridicat grad de risc (Grafic 6). Percepția privind riscul asociat corporațiilor și-a continuat trendul descendent în T3/2011.

Grafic 6- Evoluția riscului de credit pe tipuri de companii (procent net (%))

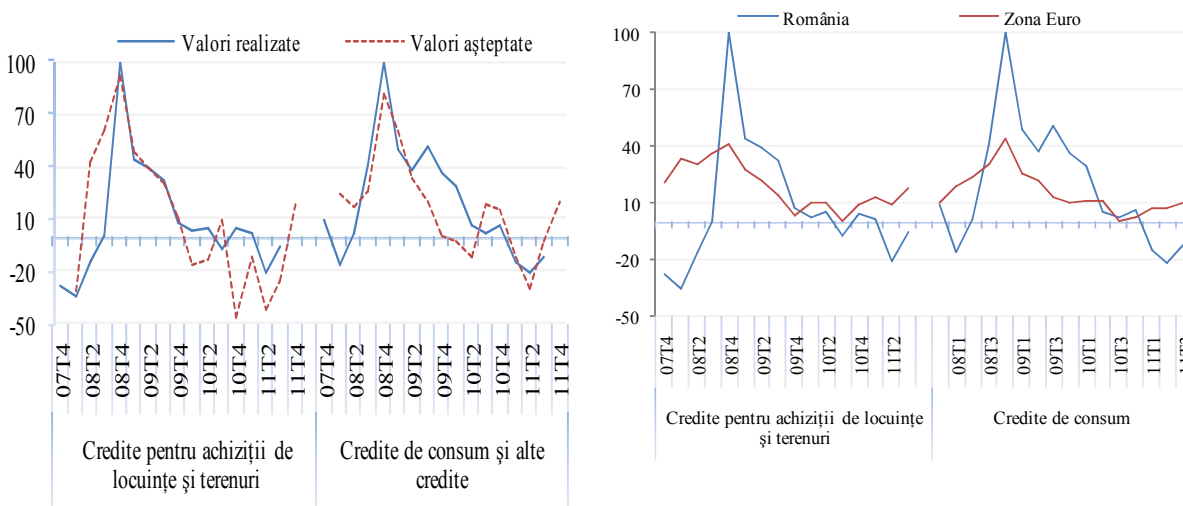
Notă: valorile pozitive ale procentului net indică o creștere a riscului de credit

B. Creditarea populației

B1. Standardele de creditare

Standardele de creditare au fost relaxate marginal în T3/2011, atât în cazul creditelor de consum, cât și al creditelor ipotecare, cu o amploare mai ridicată pentru prima categorie. Băncile autohtone își mențin atitudinea mai puțin restrictivă comparativ cu cele din zona euro, pentru ambele categorii de credite. De altfel, în zona euro s-a înregistrat o înăsprire semnificativă a standardelor de creditare în perioada de analiză.

Grafic 7 - Modificarea standardelor de creditare a populației (procent net (%))

Sursa: BCE, *The Euro Area Bank Lending Survey*, octombrie 2011

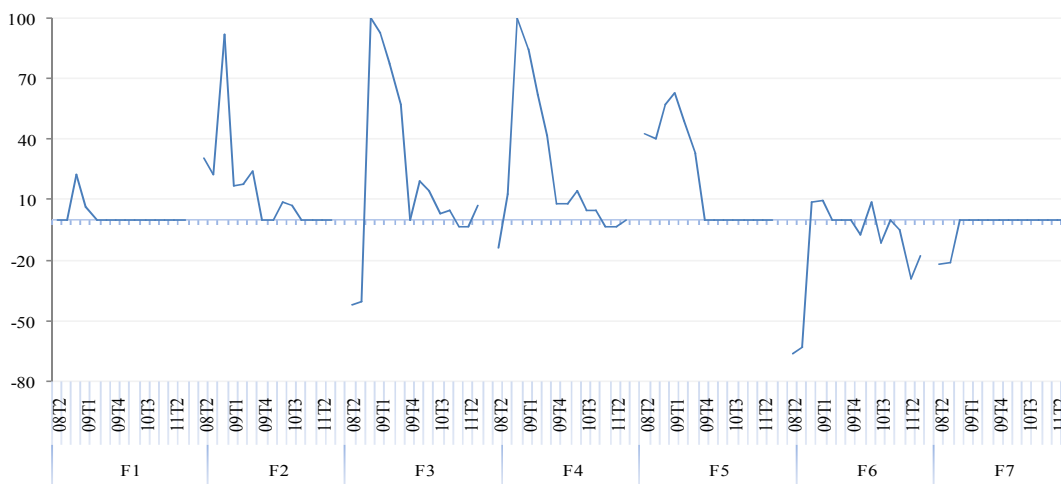
Notă: - valorile pozitive ale procentului net indică o înăsprire a standardelor de creditare
- valorile așteptate privesc atât standardele, cât și termenii creditării

Instituțiile de credit anticipează pentru T4/2011 o înăsprire a standardelor de creditare pentru cele două tipuri de credite (cu cea mai mare amploare din a doua jumătate a anului 2009). O înăsprire adițională este prevăzută și de către băncile din zona euro.

B2. Aspecte specifice creditării ipotecare (achiziția de locuințe și terenuri)

Intensificarea concurenței din sectorul bancar este factorul care a avut cea mai mare contribuție la măsurile de relaxare a standardelor de creditare (Grafic 8). Conform băncilor, considerentele privind acest factor au compensat așteptările privind situația economică generală, care au pledat pentru înăsprirea standardelor creditării.

Grafic 8 - Factorii care au contribuit la modificarea standardelor de creditare (procent net (%))

F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră

F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR

F3 Așteptările privind situația economică generală

F4 Așteptările privind piața imobiliară (modificarea probabilității apariției unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor)

F5 Modificarea ponderii creditelor neperformante pentru locuințe în portofoliul băncii

F6 Modificarea concurenței din sectorul bancar

F7 Modificarea concurenței din sectorul nebancar

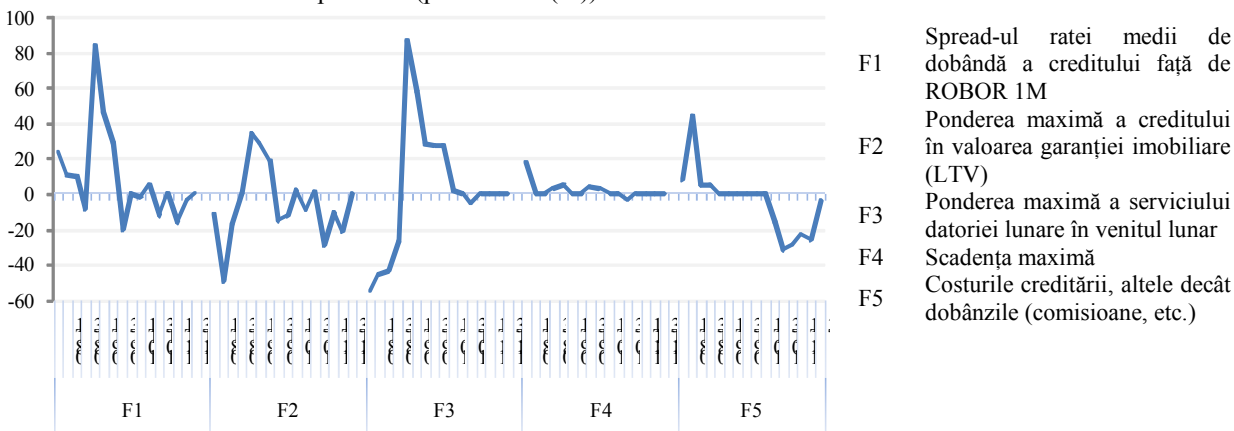
Notă: valorile pozitive ale procentului net indică o înăsprire a standardelor de creditare

(i) Termenii creditării

Termenii creditării ipotecare nu au înregistrat modificări notabile în T3/2011.

Ecartul între valorile LTV (*loan to value*) pentru creditele nou acordate în T3/2011 s-a menținut la un nivel similar celui din T2/2011. Valoarea medie pentru LTV credite nou acordate s-a situat în jurul valorii de 75 la sută (Grafic 10), asemănător LTV pentru întreg portofoliul de credite imobiliare (Grafic 11).

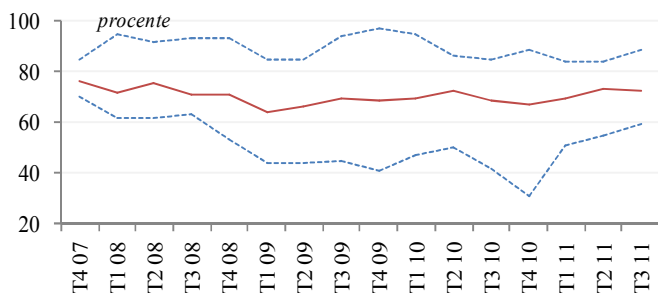
Grafic 9 – Termenii creditării ipotecare (procent net (%))

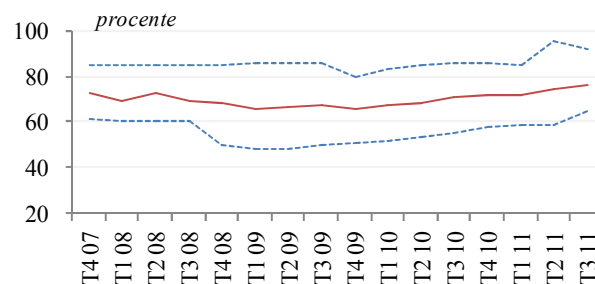
Notă: valorile pozitive ale procentului net indică o înăsprire a termenilor creditării

Creditele nou acordate în T3/2011 s-au caracterizat printr-un grad mediu de îndatorare relativ apropiat de nivelul înregistrat în perioadele anterioare (2009-T2/2011), respectiv 47 la sută (Grafic 12). Indicatorul la nivelul întregului portofoliu de credite ipotecare este de circa 49 la sută (Grafic 13).

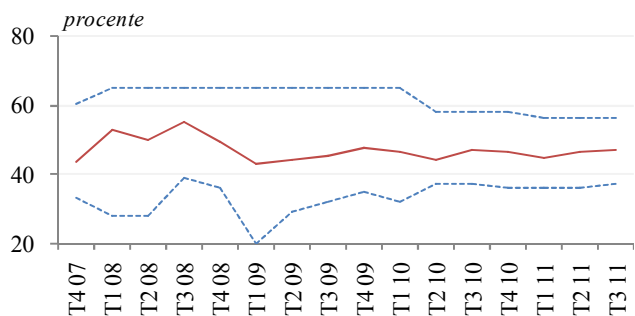
Grafic 10 – LTV - medie bănci și interval de variație la nivelul sectorului bancar pentru creditele nou acordate în trimestrul analizat

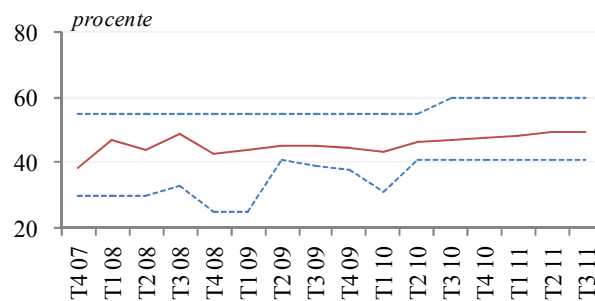
Grafic 11 – LTV - medie bănci și interval de variație la nivelul sectorului bancar pentru total credite acordate

Grafic 12 – Grad de îndatorare - medie bănci și interval de variație la nivelul sectorului bancar pentru creditele nou acordate în trimestrul analizat

Grafic 13 – Grad de îndatorare - medie bănci și interval de variație la nivelul sectorului bancar pentru total credite acordate

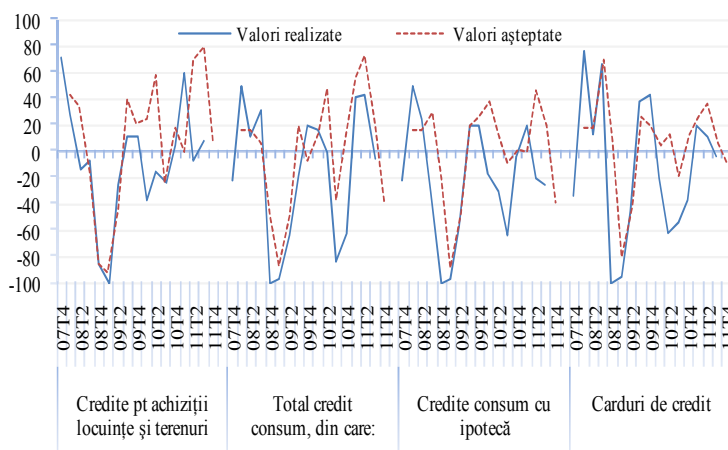
(ii) Evoluția cererii de credite ipotecare și a prețurilor la locuințe

Cererea populației pentru credite destinate achiziției de locuințe și terenuri a crescut ușor în T3/2011, contrar anticipărilor băncilor care prevedeau o majorare semnificativă (Grafic 14). Conform băncilor⁶, sub 5 la sută din creditele ipotecare nou acordate populației în T3/2011 au fost refinanțări, dintre care primează cele efectuate cu o altă instituție decât cea care a acordat creditul inițial. Structura creditelor ipotecare nou acordate este similară stocului de credite existent, reprezentând în proporție covârșitoare credite denominate în euro.

Având în vedere evoluția sub așteptări a cererii de noi credite din ultimele două trimestre, băncile și-au ajustat anticipările pe termen scurt, prevăzând o creștere modestă în perioada următoare (T4/2011).

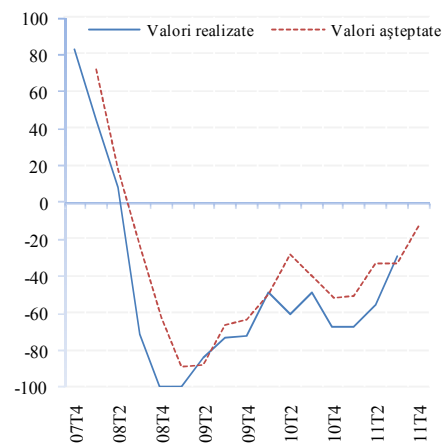
Băncile (în procent net de circa 30 la sută) au raportat menținerea trendului descendent al prețului locuințelor în T3/2011 și continuarea tendinței pe termen scurt, însă cu o amplitudine mai redusă (Grafic 15).

Grafic 14 – Modificarea cererii de credite (procent net (%))

Notă: valorile pozitive ale procentului net indică o creștere a cererii de credite

Grafic 15– Evoluția prețului locuințelor conform aprecierii băncilor (procent net %)

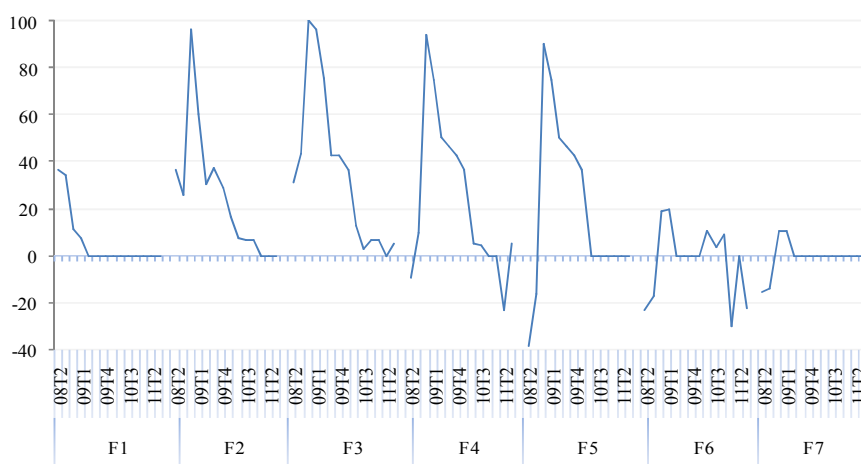
Notă: valorile pozitive ale procentului net indică o majorare a prețului locuințelor

B3. Aspecte specifice creditului de consum

Relaxarea standardelor de creditare în T3/2011 se datorează, ca și în cazul creditelor ipotecare, intensificării concurenței din sectorul bancar (Grafic 16), potrivit băncilor. Ceilalți factori s-au menținut relativ neschimbați în perioada de analiză.

⁶ Datele trebuie interpretate cu prudență reprezentând situația aferentă a numai 8 bănci din sistem, care cumulează 70 la sută din expunerile pe sectorul populației.

Grafic 16 - Factorii care au contribuit la modificarea standardelor de creditare (procent net (%))

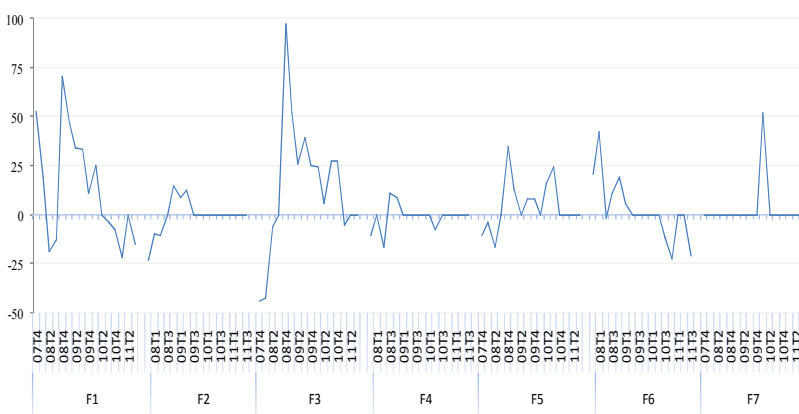
- F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră
- F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
- F3 Așteptările privind situația financiară a populației
- F4 Riscul asociat bonității clienților
- F5 Riscul asociat colateralului/ garanțiilor
- F6 Modificarea concurenței din sectorul bancar
- F7 Modificarea concurenței din sectorul nebanca

Notă: valorile pozitive ale procentului net indică o înăsprire a standardelor de creditare

(i) Termenii creditării

Termenii de creditare practicați în cazul creditelor de consum au fost relaxați în T3/2011, prin diminuarea spread-ului față de ROBOR 1M și a costurilor aferente creditării, altele decât cele cu dobânzile.

Grafic 17 - Termenii creditului de consum (procent net (%))

- F1 Spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M
- F2 Avans minim
- F3 Ponderea maximă a serviciului datoriei lunare în venitul lunar
- F4 Scadența maximă
- F5 Plafon maxim pentru valoarea creditului
- F6 Costurile creditării, altele decât dobânzile (comisioane, etc.)
- F7 Alți factori

Notă: valorile pozitive ale procentului net indică o înăsprire a standardelor de creditare

(ii) Evoluția cererii de credit de consum

Cererea pentru creditele de consum a scăzut marginal în T3/2011, contrar așteptărilor băncilor (Grafic 14). Solicitățile pentru cardurile de credit s-au menținut relativ neschimbate, iar cele pentru credite de consum garantate cu ipotecă și-au continuat traiectoria descendentă începută în

trimestrul precedent. Creditele de consum fără garanții ipotecare, acordate în lei reprezintă peste 50 la sută din volumul creditelor nou acordate în T3/2011⁷.

Conform băncilor, o parte importantă a creditelor de consum nou acordate sunt refinanțări (peste 60 la sută în cazul creditelor de consum cu garanții ipotecare, respectiv 40 la sută pentru creditele de consum garantate cu ipotecă). Refinanțările au avut loc de regulă cu alte instituții de credit decât cele care au acordat inițial finanțarea.

Previziunile băncilor pentru T4/2011 indică o diminuare suplimentară a cererii, în special pe segmentul creditelor de consum garantate cu ipotecă.

(iii) Pierderea în caz de nerambursare (LGD⁸)

La nivel agregat, pierderea medie în caz de nerambursare (LGD) pentru creditele populației intrate în starea de nerambursare⁹ în T3/2011 s-a menținut la aproximativ 45 la sută. LGD pentru creditele de consum negarantate cu ipotecă și pentru cardurile de credit este de circa 75 la sută, în timp ce pentru creditele imobiliare și cele de consum garantate cu ipotecă LGD se situează în jurul valorilor de 25, respectiv 30 la sută.

⁷ Datele trebuie interpretate cu prudență reprezentând situația aferentă a numai 8 bănci din sistem, care cumulează 70 la sută din expunerile pe sectorul populației.

⁸ Informația despre LGD pentru creditele acordate atât companiilor, cât și populației, trebuie interpretată cu prudență, având în vedere: (i) seria scurtă de date disponibile la bănci pentru a cuantifica acest indicator, (ii) metodologiile băncilor în curs de dezvoltare pentru calcularea LGD și (iii) problemele inerente primelor raportări ale acestui indicator.

⁹ Starea de nerambursare este definită conform Regulamentului BNR nr. 15/2006.

Anexă

Sondajul este efectuat trimestrial de BNR în lunile ianuarie, aprilie, iulie și octombrie. Are la bază un chestionar (publicat în cadrul analizei din mai 2008) care este transmis primelor 10 bănci alese după cota de piață aferentă creditării companiilor și populației. Aceste instituții dețin aproximativ 80% din creditare.

Chestionarul este structurat în două secțiuni, urmărind distinct caracteristicile creditului către (A) companii nefinanciare și (B) populație. Întrebările vizează opiniile băncilor privind evoluția:

- standardelor de creditare (normele interne de creditare sau criteriile ce ghidează politica de creditare a instituțiilor de credit),
- termenilor și condițiilor de creditare (obligațiile specifice agreeate de creditor și debitor în contractul de credit încheiat, ex. rata dobânzii, colateralul, scadența etc.),
- riscurilor asociate creditării,
- cererii de creditare,
- altor detalii specifice creditării (așteptări privind prețul mediu pe metru pătrat al unei locuințe, ponderea serviciului datoriei în venitul populației, ponderea creditului în valoarea garanției imobiliare etc.).

Răspunsurile la întrebări sunt analizate din perspectiva **procentului net**.

În cazul întrebărilor care se referă la *standardele de creditare*, procentul net reprezintă diferența dintre procentul băncilor care au raportat înăsprirea standardelor și procentul băncilor care au raportat relaxarea acestora. Un procent net pozitiv semnalează că o proporție mai mare de bănci au înăspriș standardele de creditare, în timp ce un procent net negativ presupune că o proporție mai mare de bănci au relaxat standardele de creditare.

În cazul întrebărilor care se referă la *cererea de credite*, procentul net reprezintă diferența dintre procentul băncilor care au raportat creșterea cererii de credite și procentul băncilor care au raportat scăderea acestora. Un procent net pozitiv semnalează că o proporție mai mare de bănci a raportat creșterea cererii de credite, în timp ce un procent net negativ presupune că o proporție mai mare de bănci a raportat scăderea cererii de credite. Procentul net este calculat ținându-se cont de cota de piață a băncilor respondente. În mod similar sunt tratate răspunsurile și la celelalte întrebări, cu specificația că în notele graficelor sunt explicate valorile pozitive ale procentului net.

Opiniile acoperă evoluțiile din ultimele trei luni și așteptările privind următoarele trei luni.